

EĞİTİM VE TRANSHÜMANİZM

Kuram, Dönüşüm ve Yansımalar

Yazarlar

Leman TURĞAY & Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT

 Vizetek
Yayınclık

EĞİTİM VE TRANSHÜMANİZM

Kuram, Dönüşüm ve Yansımalar

Yazarlar

Leman TURĞAY & Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT

ISBN: 978-625-382-377-1

E-ISBN: 978-625-382-378-8

DOI: 10.54637/vizetek.9786253823788

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, basılı ve elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Eylül, 2026

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık | 47479

ÖN SÖZ

İnsan doğasının biyoteknoloji, nanoteknoloji, nöroteknoloji ve bilişsel geliştirme uygulamaları aracılığıyla dönüştürülebileceğini savunan transhümanizm, yalnızca teknolojik bir çerçevede değil; aynı zamanda epistemolojik, etik, ontolojik ve pedagojik boyutları bulunan çok katmanlı bir düşünce alanı olarak değerlendirilmektedir. Transhümanizm, insanın biyolojik sınırlarını teknoloji aracılığıyla aşmayı hedefleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilmekte ve eğitim süreçlerini de bu dönüşüm kapsamında yeniden yapılandırmaktadır. Eğitim alanında teknolojiye dayalı dönüşüm hız kazanmasına karşın transhümanist yaklaşımın öğrenen, öğretmen ve eğitim sistemine yönelik meydana getirebileceği etik, pedagojik ve toplumsal sonuçların bütüncül biçimde ele alınmadığı görülmektedir. Transhümanizmin insanın zihinsel ve fiziksel kapasitesini geliştirmeye yönelik söylemleri eğitim alanında giderek görünür hâle gelmesine rağmen transhümanist yaklaşımın eğitimin amacı, insan doğası ve öğrenme anlayışı üzerindeki etkilerine yönelik kuramsal tartışmaların yetersiz olduğu ve geleceğin eğitim anlayışına ilişkin kapsamlı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma, transhümanizmin eğitim anlayışı üzerindeki muhtemel etkilerini ortaya koymayı, alan yazınındaki kavramsal eğilimleri belirlemeyi ve alanın entelektüel yapısını bütüncül bir biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Giriş, yöntem, eğitim, transhümanizm, eğitim ve transhümanizm, bibliyometrik çözümleme ve değerlendirme adlarından oluşan eserin bölümleri kuram, dönüşüm ve yansımalar bağlamında ele alınmaktadır.

Eserin ilk yazarı olarak tez aşamasında olduğu gibi tezin kitaplaştırılması aşamasında da nitelikli danışmanlık süreci işleten, vizyoner kişiliğiyle ilham kaynağı olan, disiplinlerarası yaklaşımı, bilimselliği ve liderliği sayesinde çalışmamın yönünü şekillendiren değerli danışman hocam Sn. Yeşilyurt'a şükranlarımı sunarım. Her zaman yanımda olan ve varlığıyla güven hissettiğim kıymetli eşim Tarık Turğay'a; varlıklarıyla hayatıma anlam katan çocuklarım Leyal ve Mehmet Ali'ye; koşulsuz sevgisini ve fedakârlığını esirgemeyen, dualarıyla her daim yanımda olduğunu hissettiren ve bu eserin dizgiye gönderim aşamasında kaybettiğim rahmetli anneme ve teyzeme kalbimin derinliklerinden teşekkürlerimi sunarım. Eserin ikinci yazarı olarak lisans döneminden itibaren tanıdığım, öğrenme azmine ve yüksek şahsiyetine şahit olduğum Sn. Turğay'a tezin ve bu eserin yazımı aşamalarında

sergilediği çabasından, verdiği emeğinden, uluslararası literatürden geniş çapta yararlanıp nitelikli bir eserin ortaya çıkmasına öncülük ettiğinden dolayı içtenlikle ve samimi düşüncelerimle çok teşekkür ederim.

Bu eserin eğitim bilimi literatürü başta olmak üzere eğitim bilimcilere, eğitim sisteminin paydaşlarına ve ilgilenenlere katkı sağlamasını temenni ederiz.

Sağlık, sevgi ve saygılarımızla...

Leman TURĖAY

Akdeniz Üniversitesi- Antalya

Etem YEŞİLYURT

Atatürk Üniversitesi- Erzurum

Eylül 2026

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Problem ve Gerekçe	1
Amaç	4
Önem ve Katkı	5
Sayıltı ve Sınırlık	8

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırma Deseni	10
Veri Toplama Araçları	12
Verilerin Analizi	15
Doküman İncelemesi Verilerinin Analizi	15
Bibliyometrik Verilerin Analizi	16
Performans Analizi	17
Bilimsel Haritalama Analizi	17
Atıf Analizi	18
Ortak Kelime Analizi	20
Ortak Yazarlık Analizi	20
Doküman Seçim Süreci	21
Geçerlik ve Güvenirlik	22

3. BÖLÜM

EĞİTİM

Eğitim Paradigmasında Dönüşüm	24
E-Öğrenme	26
Eğitim 4.0: Dijital Çağın Öğrenme Modeli	27

Eğitimin Evrimi: Eğitim 5.0'a doğru	30
Harmanlanmış Öğrenme.....	32
Sanal Öğrenme Miknatısı	34
Rizomatik Öğrenme	35
Microbloglama.....	37
Eğitimde Metaverse ve Sanal Gerçeklik	38
Eğitimde Sürdürülebilirlik	41
Yapay Zekâ ve Uygulamaları	42
Yapay Zekâ, Eğitim ve Etik.....	46

4. BÖLÜM

TRANSHÜMANİZM

Transhümanizm.....	50
Transhümanizmin Tarihsel Arka Planı	54
Transhümanizm Bildirgesi.....	59
Hümanizmden Transhümanizme Uzanan Süreç	61
Transhümanizmin Ötesi: Posthümanist Gelecek	65
Bilim Kurgu Perspektifinde Transhümanizm	67
Transhümanizm, Ölümsüzlük ve Yaşamın Uzatılması	69
Transhümanizm Bağlamında Zihin Yükleme ve Dijital Ölümsüzlük.....	72
Transhümanizm Bağlamında Gen Tasarımı ve İnsan Geliştirme	76
Transhümanizm Bağlamında İnsan Klonlama ve Biyoteknolojik Gelişmeler	79
Transhümanizm Esaret midir, Özgürlük müdür?	82
Transhümanizmin Amaçları	84
Transhümanizm ve Biyolojik Amaç	84
Transhümanizmin Bilişsel Gelişim Amacı.....	85
Transhümanizmin Politik Amacı	86
Transhümanizmin Teknolojik Amacı.....	87
Transhümanizmin Etkilediği Alanlar	88
Transhümanizm ve Teknoloji	88

Transhümanizm ve Toplum.....	93
Transhümanizm ve Sağlık	94
Transhümanizm ve İş	97
Transhümanizm ve Ekonomi.....	97
Transhümanizm ve Evrim	98
Transhümanizm ve Zekâ	99
Transhümanizm, Sosyal Zekâ ve Duygusal Zekâ	99
Transhümanizm ve Yapay Zekâ	103
Transhümanizm ve Dini İnanç.....	106
Transhümanizm ve Eğitim	109
Transhümanizm ve Etik Endişeler	109
Transhümanizme Yönelik Eleştiriler	113

5. BÖLÜM

EĞİTİM VE TRANSHÜMANİZM

Eğitim	117
Program	120
Eğitim Programı	120
Öğretim Programı	121
Eğitim Programının Temel Öğeleri	122
Hedef (Kazanım)	123
İçerik.....	123
Eğitim Durumları (Öğrenme ve Öğretme Süreci)	124
Sınama Durumları (Ölçme ve Değerlendirme).....	124
Eğitim Programı Tasarımı	125
Transhümanizm Açısından Eğitime Genel Bakış	128
Transhümanizm Açısından Eğitim Programının Temel Öğelerine Genel Bakış	137
Hedef (Kazanım)	138
İçerik.....	140
Eğitim Durumları (Öğrenme ve Öğretme Süreci)	142

Sinama Durumları (Ölçme ve Değerlendirme).....	146
Transhümanizm Açısından Eğitim Felsefesine Genel Bakış	147
Eğitim Felsefesi	147
İlerlemecilik	149
İlerlemecilik ve Transhümanizm	150
Yeniden Kurmacılık	152
Yeniden Kurmacılık ve Transhümanizm	153
Edusemiyotik Yaklaşım	154
Edusemiyotik Yaklaşım, Eğitim ve Transhümanizm	157
Transhümanizm ve Öğretmen Kimliğinin Yeniden Tanımlanması	160
Teknoloji Ufukunda Transhümanist Eğitim Paradigmasının Gelecek Vizyonu	162

6. BÖLÜM

BİBLİYOMETRİK ÇÖZÜMLEME

Anahtar Kelimelerin Birlikte Görülme Sıklığı Analizi.....	167
Ortak Yazar Analizi	173
Ülkelere Göre Dağılım Analizi	175
Kurumların Ortak Bulunma Analizi	176
Yayınların Bibliyometrik Eşleşme Analizi	178
Kaynakların Atıf Durumuna Göre Analizi	181

7. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Teorik Çözümlemeye İlişkin Değerlendirme	184
Bibliyometrik Çözümlemeye İlişkin Değerlendirme	193
Öneriler	195
Kaynakça.....	197

TABLolar VE ŐEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1. Eserin Yazımında Kullanılan Veri Kaynakları	14
Őekil 1. Bibliyografik Eşleşme ile Eő Atıf Kavramları Arasındaki İliőki.....	19
Őekil 2. Anahtar Kelimelerin Birlikte Görölme Sıklığını Gösteren Ađ Haritası	168
Őekil 3. Anahtar Kelimelerin Zamansal Eđilimini Göstern Ađ Haritası.....	169
Őekil 4. Transhümanizm ve Eğitim Özelinde Anahtar Kelime Ađ Haritası	171
Őekil 5. Anahtar Kelimelerin Yođunluk Bulutu Haritası	173
Őekil 6. Ortak Yazarlık Analizi	173
Őekil 7. Araőtırmaların Yayımlandıkları Ülkelere Göre Dağılımının Ađ Haritası.....	175
Őekil 8. Araőtırmaların Yayımlandıkları Kurumların Dağılımına Yönelik Ađ Haritası	177
Őekil 9. Kurumların Dağılımına Yönelik Ađ Haritasının Sol Kısmının Ayrıntılı Görseli	177
Őekil 10. Kurumların Dağılımına Yönelik Ađ Haritasının Sađ Kısmının Ayrıntılı Görseli	177
Őekil 11. Bibliyografik Eşleşme Analizi	179
Őekil 12. Bibliyografik Eşleşme Ađ Haritasının Zamansal Eđilim Görseli	180
Őekil 13. Kaynakların Atıf Durumuna İlişkin Ađ Haritası	181
Őekil 14. Kaynakların Atıf Durumuna İlişkin Yođunluk Bulutu Haritası	182

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	:	Automatic Assessment (Otomatik Değerlendirme)
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AI	:	Artificial Intelligence (Yapay Zekâ)
Akt.	:	Aktaran
AR	:	Augmented Reality (Artırılmış Gerçeklik)
Ark.	:	Arkadaşları
BİT	:	Bilgi İletişim Teknolojileri
BMI	:	Brain–Machine Interface (Beyin-Makine Arayüzü)
CAI	:	Computer-Assisted Instruction (Bilgisayar Destekli Öğretim)
CCSSO	:	Council of Chief State School Officers/Eyalet Baş Eğitim Yetkilileri Konseyi
Çev	:	Çeviri/Çeviren
EEG	:	Beynin Elektriksel Aktivitelerinin Ölçülüp Kaydedilmesi
EQ	:	Emotional Intelligence (Duygusal Zekâ)
ICT	:	Information and Communication Technology (Bilgi ve İletişim Teknolojisi)
IoT	:	Internet of Things (Nesnelerin İnterneti)
IT	:	Information Technology (Bilgi Teknolojisi)
IQ	:	Intelligence Quotient (Zekâ Katsayısı)
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	:	Milattan önce
MRI	:	Manyetik Rezonans Görüntüleme
NASA	:	National Aeronautics and Space Administration (Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi)
NSF	:	National Science Foundation (Ulusal Bilim Vakfı (ABD))

NBIC	:	Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology, Cognitive Science (Nano, Biyo, Enformasyon, Bilişsel Bilim)
NCES	:	National Center for Education Statistics (Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezi)
OECD	:	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
PL	:	Personalized Learning (Kişiselleştirilmiş Öğrenme)
Rev. ed	:	Revize Edilmiş Baskı
SI	:	Social Intelligence (Sosyal Zekâ)
ss.	:	Sayfalar/Sayfalar arası
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
STEAM	:	Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Sanat, Matematik)
SVM	:	Smart Virtual Mentor (Akıllı Sanal Mentör)
TEL	:	Technology-Enhanced Learning (Teknoloji Destekli Öğrenme)
TUBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TYÇ	:	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
VA	:	Voice Assistant (Sesli Asistan)
Vb.	:	Ve benzeri
Vd.	:	Ve diğerleri
VLM	:	Virtual Learning Magnet (Sanal Öğrenme Mıknatısı)
VR	:	Virtual Reality (Sanal Gerçeklik)
YÖK Tez	:	Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
WOS	:	Web of Science
WTA	:	World Transhumanist Association (Dünya Transhümanist Derneği)

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Problem ve Gerekçe

Günümüzün gerçeklikleri, NBICS'in (Nano, Biyo, Enformasyon, Bilişsel ve Sosyo-Beşerî Araştırmalar ile Teknolojiler) hızlı gelişimi ve yakınsaması ile şekillenmektedir. Bu durum, insan yaşamının ekonomik, kültürel, toplumsal vb. tüm alanlarında ortaya çıkan benzeri görülmemiş değişimlere tanıklık etmekte ve kişinin kendisini, yaşam biçimini, değerlerini, dünya görüşlerini, bedenini etkilemektedir. Günümüz eğitim sistemleri, hızla dönüşen teknolojik ve toplumsal koşullar karşısında yeni bir perspektif arayışı içerisinde. Transhümanizm, insanın biyolojik, bilişsel ve duygusal kapasitelerinin teknolojik araçlarla iyileştirilmesini savunan bir hareket olarak, eğitim alanına da önemli metodolojik olanaklar sunmaktadır. Nitekim eğitim, toplumun ve insan yaşamının kültürel bir bileşeni olarak, yalnızca geçmişin deneyimini aktarmakla kalmamakta, aynı zamanda geleceğin yönelimlerini çizmekte ve insanı entelektüel kaynaklar ile yeniliklerin belirleyici rol oynadığı bir toplumda yaşama hazırlamaktadır. Lakin transhümanizmin teknoloji kullanımına ilişkin tasavvur edilen niteliksel sıçrama, yeni ve farklı bir sorun alanı yaratmaktadır. İlerleme, bir yandan insanlık için muazzam fırsatlar sunarken diğer yandan teknolojiyi kötüye kullanımı ve suistimal risklerini de beraberinde getirmektedir. İşte tam da bu noktada, eğitimin bu düzlemde nasıl bir tutum alması gerektiği, bu eserin (kitabın) temel problem alanını oluşturmaktadır.

İnsanın gerçek anlamda gelişmesi için gerekli erdemleri, bireyin kimliğini, onurunu inşa eden eğitim, bilgiyi yıkmak yerine kaliteyi hedefleyen; yansıtma ve eleştirel düşünmeyi temel alan bir pratiktir. Kass'a göre (2003: 282), günümüzde hızlandırılmış performans, bireyleri "*daha fazla insanın daha çok kazanmasını, daha fazla öğrenmesini, daha fazla görmesini ve daha fazla şey yapmasını*" bekleyen bir eğilime sürüklemektedir. Bu sürüklenme, insanın doğal olan ile öğrenme yoluyla iyileştirmeye açık olan arasındaki sınırını yeniden tartışmaya açmaktadır (Aldrich, 2014: 853). Bu tartışmanın hareket noktasını ise Kass'ın (2003: 10) şu tespiti oluşturmaktadır: "*Biyoteknolojik güçlerin; beden, zihin, performans veya iyi olma halinin "iyileştirilmesi" veya*